

Бойко О. Г.

асистент РРАКІА, Львівська Політехніка,

Шиманська Т. А.

студентка
кафедра комп'ютерних технологій дизайну

Національний авіаційний університет, м. Київ

ДО ПИТАННЯ ПРО ОРНАМЕНТАЛЬНІ ФОРМИ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ В ДИЗАЙНІ

Анотація. Розкрито класифікацію орнаментальних мотивів за видами та особливостями орнаментальних форм.

Ключові слова: орнаментальні мотиви, орнаментальні форми, види.

Аннотация. Бойко О. Г., Шиманская Т. А. К вопросу об орнаментальных формах, которые используются в дизайне. Раскрыто классификацию орнаментальных мотивов по видам, и особенностям орнаментальных форм.

Ключевые слова: орнаментальные мотивы, орнаментальные формы, виды.

Annotation. Boyko O. G., Shimanska T. A. To a question on ornamental forms which are used in design. Revealed the classification of ornamental motives on the type and characteristics of ornamental forms.

Keywords: ornamental motifs, ornamental forms, types.

Постановка проблеми. В останні роки в сучасному житловому інтер'єрі прослідковується тенденція використання орнаментальних форм, які дозволяють його збагатити та надають йому іншого сприйняття, це зумовлено такими чинниками, як: зростання естетичних смаків у населення, покращення умов життя, прагнення до індивідуалізму. В культурно-історичному аспекті орнамент завжди виступає як носій певної інформації. З розвитком культурогенезу він трансформується і набуває все більш декоративного, оздоблювального характеру, проте щоб досягти бажаних форм орнаментики, варто інтегрувати минуле у сьогоденних традиціях та тенденціях. Зорове сприйняття та прагнення до виявлення упорядкованості виступають одними із головних чинників використання орнаменту в інтер'єрі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій Дану проблему досліджували такі вчені, як: Вересов П.К., Ванслов В. В., Лоренц Н.Ф [1,2,3].

Існує підхід щодо визначення ролі орнаменту як тільки до прикрашання, він пов'язаний із забуттям символічного елемента в культурно-історичному часі, і тому він почав відігравати знаково-підпорядковану роль. Проте одним із головних принципів формування орнаментики є принцип організації зовнішніх і внутрішніх ритмів за допомогою орнаментально-символічних знакових посилянь.

Мета –проаналізувати застосування орнаментальних форм у житловому інтер'єрі, дослідити сучасну інтерпретацію існуючої орнаментики.

Основна частина. Орнаментальні мотиви за характером свого малюнку можуть бути розділені на дві групи: мотиви необразотворчі (геометричні і негеометричні) і мотиви образотворчі, створені на основі рослинних, тваринних, людських форм або ж на основі предметів матеріальної культури (знарядь праці, зброї, музичних інструментів і так далі).

Геометричними мотивами є правильні геометричні елементи: відрізки прямої або зігнутої лінії, трикутники, квадрати, прямокутники, ромби, багатокутники, круги, овали, спіралі, синусоїди і тому подібне (рис.1). Деякі мотиви характерного вигляду, отримані з цих елементів або з їх поєднання, мають особливі назви: зірки, розетки, хрести, лінійки, зигзаги, ланцюги, стрічки, хвилі, меандри, плетінки. Для кожного з цих мотивів можна назвати місце і час найбільшого поширення. Так, меандр, наприклад, був одним з популярних орнаментів античного і арабсько-мавританського мистецтва; плетінки набули поширення в західноєвропейському орнаменті I тисячоліття до н.е., лінійки знайшли широке вживання в набірній книзі. Багато геометричних мотивів виникли в глибокій старовині, деякі з них мали природні прототипи, чому є вагомі докази. Встановлено, наприклад, що деякі геометричні узорні з'явилися з наслідування особливим шкірним покривам тварин. Вихідними формами інших мотивів послужили зображення тварин, рослин, людини, які в процесі історичної еволюції схематизувалися, втрапивши у результаті образотворчий вигляд.

Необразотворчі негеометричні мотиви багато авторів не виділяли в самостійний вигляд, можливо,

Надійшла до редакції 19.10.2011

тому, що уживалися вони до недавнього часу порівняно рідко. Інтерес до необразотворчої декорації сприяє частому вживанню їх в сучасному орнаменті житла. Мотиви, що не відрізняються геометричною правильністю, мають химерні форми плям, мазків, розчерків і тому подібне.

Рослинні мотиви займають пануюче положення в орнаментальних композиціях. Кожна історична епоха створювала свої рослинні і квіткові орнаменти, для яких були характерні певні композиційні рішення, масштаб малюнка, розташування раппорта, характер його нанесення на тканину. Наприклад, в Давньому Єгипті такими мотивами були лотос і папірус, в Древній Греції – пальметки, в Древньому Римі – акантовий аркуш, в країнах Малої Азії – гранат і пальма.

Тваринні мотиви – це зображення представників реальної фауни, з одного боку, з іншої – фантастичних істот у вигляді драконів, сиренів, крилатих левів і тому подібне. Орнамент з такими казковими звірами і птахами прийнято називати тератологічним. Як і у випадку з рослинами, з безлічі тварин в декоративному мистецтві фігурують дуже небагато їх види, в першу чергу тваринні домашні (кінь, верблюд, собака, півень і так далі) або промислові (олень, качка, риба і так далі).

Найбільше вживання у всіх країнах і в багатьох інтер'єрах знайшли зображення птахів через символічний сенс, який їм додавався: сокіл в Єгипті; орел - в Римі, Візантії, Германії; павич - в християнському мистецтві; журавель в Китаї і Японії. Цікаво простежити за трансформацією одного і того ж мотиву птахів у різних народів світу.

Окрім реальних тварин, змальованих цілком, як декоративні мотиви використовувалися частини тіла тварин: бичачі голови, левові лапи, казкові істоти – грифони, сфінкси, сирени.

Людські мотиви в орнаменті – не рідке явище, але подібно тваринним вони найчастіше є складовим елементом комплексного узору. У декор включаться не лише фігура людини, але і частини його тіла: голова, особа, руки, очі. Химерне переплетення людських і тваринних мотивів з геометричними і рослинними,

що отримало особливо в епоху Відродження велике поширення, носить назву «гротеск». Так, наприклад, автор Борис Крилов в своєму проєкті «Центр розваг та відпочинку. Ра» застосував антропоморфні мотиви в оформленні колон.

Наочні мотиви можуть формуватися зі всіх предметів матеріальної культури. Здавна такими мотивами були зброя і військова зброя: спис, стріла, щит, меч, рушниця, шлемо, прапор; музичні інструменти: ліра, труба, ріжок, домбра, бубон; атрибути мистецтв, ремесел і праці: маска, палітра, кисть, що пише перо, книга, архітектурна деталь (капітель), серп, коса, циркуль і багато що інше.

Декоративні форми, що зародилися ще в Древньому Римі і ті, які включають декілька предметів, згрупованих за тематичною ознакою, іменувалися в минулі століття «трофеями». Сучасний орнамент збагатився багатьма мотивами промислового виробництва, і в першу чергу – машин і технічних апаратів.

Деякі наочні мотиви мають символічне або емблематичне значення, відображаючи певну ідею або поняття, вказуючи на рід діяльності людини. Так, ліра – символ поетичної творчості, маска – театрального мистецтва, книга – пізнання, шестерінка асоціюється з промисловим виробництвом. Проте мотиви з подібними значеннями уживаються переважно у вигляді одиничного елемента декорації інтер'єру зокрема, а не для орнаменту в цілому.

Одну із найважливіших ролей у формуванні орнаментальних форм відіграє композиція (складання, побудова, структура художнього твору, обумовлена його вмістом, характером і призначенням). Створення форми може бути процесом, відмінним від створення композиції, хоча вони в значній мірі впливають один на одного. Часто буває корисним спочатку побачити форму ізолювано, а потім як елемент серед інших елементів.

Якщо композиція складається лише з однієї форми, вона називається одиничною формою (рис.2). Композиція з одиничною формою, яка не містить конгломерату менших, чітко виділених форм. Коли форма повторюється в композиції, вона називається

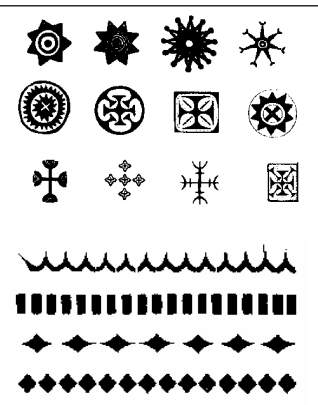

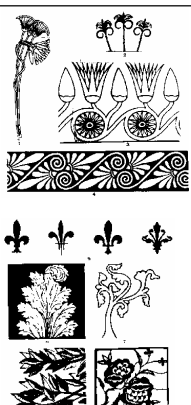

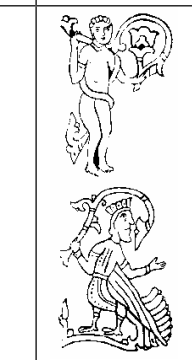
геометричні	негеометричні	рослинні	тваринні	людські мотиви
				

Рис. 1. Класифікація видів орнаменту за мотивами

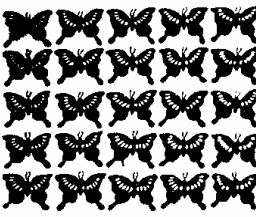
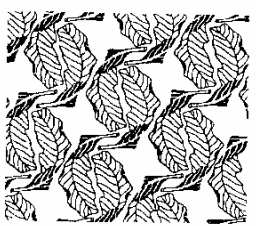
Одиничні	Складні	Блокові	Суперблокові
			

Рис.2 . Класифікація орнаментальних форм

множинною. Компоненти множинної форми можуть трохи відрізнятися один від одного, але повинні тісно зв'язуватися один з одним так, щоб в композиції вони читалися як один образ. Різні форми можуть бути об'єднані для створення складної форми. Множинна форма може стати складною шляхом додавання елемента, що відрізняється формою. Досить часто можна зустріти в графічному дизайні.

Форма, неодноразово використана в композиції, називається блоковою. На відміну від компонентів множинної форми, блокові форми є індивідуальними елементами, які не складають велику форму. Блокові форми часто використовуються в орнаментальних композиціях. Такі форми використовуються в оздобленні інтер'єру. Наприклад, автори проекту «Культурний центр України на Арбаті», архітектори Рубцов Є. Г., Єльчин Н. А. використали такий вид орнаментальних форм в оздобленні покриття для підлоги.

Дві або декілька блокових форм можуть бути згруповані разом, а потім повторені в композиції. Кожна група розглядається як суперблокова форма. Суперблокова форма відрізняється від множинної тим, що елементи множинної форми об'єднані для створення єдиного контура; суперблокова форма може бути вільно скомпонованою групою блокових форм. Так,

наприклад такі орнаментальні форми зустрічаються в шпалерах.

Висновки. З'ясовано, що первинні орнаментика інтерпретована у сучасні більш складні форми, такі як блокові, суперблокові і складні.

Перспективи дослідження. Використовуючи орнаментальні мотиви різної складності в об'єктах дизайну дають змогу досягти цікавих та незвичайних ефектів. Вони впливають на оптичне сприйняття, можуть створювати ілюзії. На сьогодні, при проектуванні будь-якого інтер'єру вони являються важливими декоративними елементами, доповнюють зміст форми, її значення та вигляд. Орнаментика знаходить своє відображення у будь-яких оздоблювальних матеріалах, але в різній конфігурації та інтерпретації.

Література:

1. Вересов П.К. Комментарий к элементарному плоскому орнаменту. (Украшение для плоских поверхностей). – М.: Тифлис, 1882. – с.258;
2. Ванслов В.В. Проблема содержания и формы в искусстве. – М.: Знание, 1955. – с. 154;
3. Лоренц Н.Ф. Орнамент всех времён и стилей. – СПб. – С.-Петербург: Девриена, 1898. – с. 457.